

Димитър Добрович
Гарибалдиецът с четка в ръка

Стр. 3

В ТАЗИ КЪЩА ЖИВЯ
ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ
ОТ ЖИВОТА СИ
СТЕФАН ДУНЪОВ
/1816-1889/
СИН НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД
ГЕРОЙ ОТ УНГАРСКАТА БОРБА
ЗА НЕЗАВИСИМОСТ 1848-1849г.
ПОЛКОВНИК ОТ АРМИЯТА
НА ГАРИБАЛДИ
002

Стефан Дунъов
Първият български полковник

Стр. 4

Безсмъртното цвете на Орфей

За цветето, което не увяхва

Стр. 8

In vino veritas

Във виното е истината

14 февруари според българската традиция е денят на Трифон Зарезан. Напоследък под влияние на протестанството и католицизма честваме и деня на влюбените, но според църковния календар на този ден Константин Кирил Философ се оттепя в Божия дом завинаги.

Всъщност, ако разгледаме празника от християнска гледна точка, Трифон Зарезан в действителност се отнася до Свети Трифон. През 248 година светецът е посечен публично в Рим по заповед на Деций Траян, въпреки, че неговият предшественик император Гордиан III удостоява Трифон с почести, защото на 17 годишна възраст осенен от чудотворна сила той излекува дъщеря му. Мистерията на този „новохристиянин“ обаче била опасна за полиестичната империя, която виждала опасност от нея и Траян заповядал да бъде екзекутиран. В действителност празникът посветен на Трифон и виното тръгва много по-рано, още от времето на траките, които са били блестящи винопроизводители и проздоберци още към второто хилядолетие пр.Хр. Те използвали виното и в култовите обреди за плодородие. Мистичните култове се извършвали около реки с вода и вино, под залез или светлина на слънце и луна. Имало олтари с нарочни улеи за това и известни жертвеници.

Той е привнесен от тракийския Бог Дионис, изобразяван на тракийски, римски и гръцки керамични плочки с вплетена корона от лозови пръчки и листа, като често от тях висят гроздови плодове. Обичайно Бог Дионис е изобразен с кожа от пантера или сърна на гръб, с хитон и чаша с вино в ръка. Другаде е изрисуван с бокал с вино и държач в ръка грозде. Отнася се за едно

и също божество, което гърците наричат също Дионис, а римляните – Бахус.

Интересен е фактът например, че тракийските царе Аметок и Амадок са секли монети с изображението на Бога на виното. Обикновено днес в България денят е свързан с мъжки запои, но малцина си обясняват от къде тръгва традицията. При траките обичаят, който предхожда гръцките дионисии е последван от римляните, които го привнасят след покоряването на двата народа. Римската империя унифицира всичко със своя система от божества и привнася тези култове към виното и гроздето. Така чак до IV в. по земите ни се запазват дионисиевите обичаи, чествани от романизираните вече траки.

Оказва се, че виното е сакралната напитка на траките и те дори го пиели неразредено, затова им давало сила непривична за древните гърци и апенинциите, а и ръстово траките били и сполитини спрямо седиците си. Поначало траките, които са и многоженци честват дните в чест на Дионис като се отдават на богати угощения, пищни оргии и пиене до забравя. Тракийско сладко вино се появява още в описанията на Омир и Херодт, от които става ясно, че дори гърците се снабдяват с хубаво вино от тракийските ни деди. Естествено тръкийските празненства бързо се разпространяват и в древния Рим, разврата бил на висота и това било прокляпие то му след като покорил толкова народи с огън и меч. Именно разврата отслабил и най-великата империя по онова време.

В земите ни има улеи и вани за съхранение на вино дапирани много по-рано, от където и да е в Европа, затова траките се смятат за много по-древна цивилизация от другите.

Те са и най-изкусни и първи винари преди италианците и французите. Поначало се смята, че мъжете зарязват лозите и наливат вино в земята символично, за да стимулират плодородието. После се яде обреден хляб по стара българска традиция наречен на места „трифунец“, след което следва обилен запой и банкет. Това вероятно е малко опорочен древен обичай за плодородие практикуван главно от жреците, за да е плодovitа годината. Пиещият вино силен мъж най- често е с буйна кръв и невъздържан, затова се прави връзка и с потентността и дивите страсти при траките. Несъмнено празникът на виното води своите корени от античността, преплетен с християнските ярвания и видоизменен, за да остане векове напред във времето. Обичаят Трифон Зарезан просъществува през византийския период, през османското иго, преминава през атеизма на социализма и така до наши дни. Този празник доказва античната лапинска максима "In vino veritas" („Истината е във виното“) и възтържествува над всички вековни изпитания.

Теодор Тодоров

22 Февруари 2015 г. от 8.00 ч.-

**Поради големия интерес ще бъде повторено посещението на Ватиканските музеи и базиликата Св.Петър
За записвания: scuolabulgara@mail.com**

Азбуки

За кирилицата и християнството

Ако Формоза беше дошъл в България...

След смъртта на папа Николай I, новият римски папа Адриан II заема още по неотстъпчива позиция спрямо българите и не уважава желанието на Борис, Формоза Порутенски да стане наш духовен водач. През 868 г. Борис I вече е със съмнения към жаланието на папството да наложи религиозните си устои в царството му. Пак през 868 г. Павел Популонски Формоза Порутенски напуска България и се завръща в Рим. По това време пратеник на българите в папството е Петър, грамотен и енергичен българин. За дейността му говори Анастасий Библиоотекар в „Живописи за Римските папи“. В този момент тези сведения говорят, че Петър води сложни преговори и предава на папата писмо, което е молба на Борис I да изпрати духовник на име Мартин, но след ръкополагане за архиепископ и то придружен от някой кардинал. И този път Адриан II не зачита изчерпаното търпение на Борис I и вместо да изпрати Мартин изпраща послание, че може да изпрати на българите подякона Силвестър „за да бъде избран от самите българи“. Това се оказва критична точка в отношенията между България и папството, защото единственото желание на българите е те да не бъдат в сферата на влияние на константинополските духовници. В следствие, българският църковен въпрос е решен на осмия

Вселенски събор в Цариград, а скоро и новият папа Йоан VIII изпраща писмо, с което подчертава върховенството на папската власт след 872 година. Той набляга, че по „стари писания“ България принадлежи на неговия диоцез. Почти до 869 г. Йоан VIII изпраща писма до българския княз, но той не бърза с отговорите, защото не получава сведенията, на които се надява. На Фотиевия събор от 879-880 г. в Константинопол се решава да се отменят анатемите към римските духовници, а на него присъстват и хора от българската архиепископия. Постигане за българите на този събор е, че голяма част от диоцезите на Византия у нас отпадат и повечето византийска опека. Трябва обаче да отчетем и факта, че ранната и млада българска църква през IX в. е повече войнстваща, отколкото срастната с идеите, на която да е от двете основни църкви на изток или запад. Българите тъкмо са излязали от езическите култове и вече искат самостоятелност, която плаши най-вече Византия. Скоро и Владимир Расете е детрониран от баща си след сигнал, че е възстановил част от старите порядки на дедите си. Саморазправата е жестока, а в нея участва и Симеон, който междуременно учи в Магнаурската школа всички модерни за времето науки като дипломатия и философия. Той

обаче е и „дете на мира“ от 863 г. – един вид заложник на ромеите и гарант за тяхната намеса в родината ни. От този момент България гради духовните си устои създава свой книжовен и духовен апарат. Скоро обаче с идването на прогонените от Великоморавия сваянски първоучители Ангеларий, Наум и Климент българската държава бележи свой възход. Възприета е славянската писменост, създадена от светите братя Кирил и Методий. Само Наум обучава в Охрид 3000 момчета за четци, писци, зографи и духовници, а школа има и в Плиска и Преслав. Българите сами създават свои устои на църквата като превеждат на свой разбираем език всички свещени книги за богослужение. В периода 894-927 г. България се превръща в най-мощната сила в района и водеща сила в Европа. В драматичните конфликти успява да победи византийците при Булгарофигон и река Ахелой. За това научават и на запад в папството. Лека криза има, когато към 825 г. хърватите на Томислав разбиват войските на българските пълковници Теодор Сигрица и Мармайс, но това не е причина да се скъсат отношенията с Рим и е единствената загуба на царя ни. При Симеон има също мисии между Плиска и Рим, а по времето на Калоян българите влизат в официални преговори с Рим за уния с папството.

Теодор Тодоров

На снимките:

Горе: Смъртта на Константин Кирил - фреска в базиликата Сан Клементе в Рим.

В ляво: Цар Симеон и учениците на солунските братя

1146 години от смъртта на Константин Кирил Философ

На 15 февруари (неделя) от 16.00 ч. БНУ „Асен и Илия Пейкови“ в Рим (via Pancrazio Pfaiffer, 24 Roma), ще отбележат 1146-та годишнина от смъртта на Константин Кирил Философ.

Гост на училището ще бъде проф. Красимир Станчев от римския университет „Roma Tre“, водещ експерт по българска и славянска филология в Италия и изследовател на книжовното и културно наследство на българите католици.

С кратка беседа проф. Станчев ще припомни и разкрие интересни моменти от живота на Св. Кирил Философ и неговото дело.

Поканени са всички българи, живеещи в Рим и околностите, представителите на различните български общности в Италия и приятели на училището.

Нека не забравяме, че 14 февруари е не само денят на Св. Валентин и Трофон Зарезан, но преди всичко е денят на Успение Кирилово.

Хоризонти

Изтока огласява Вила д'Есте от векове

Клавирен концерт на българския концерт майстор Иван Дончев

В неделя, 11 януари 2015, за пореден път италианската публика има удоволствието да се наслади на изпълнението на младия български пианист Иван Дончев. Залата беше пълна. Между многобройните слушатели, присъстваха преподаватели от Римската Консерватория „Санта Чечилия“, проф. Фиоренца Кроче, диригента Антонио Пучо, официални лица, приятели и само пет българи.

Концертът се проведе в рамките на третото издание на фестивала във Вила д'Есте, посветен на Франц Лист (1811–1886), чийто артистичен директор е Джанкарло Таммаро. Фестивалът, чието име е „Il suono di Liszt a Villa D'Este“ се провежда под патронажа на община Тиволи и отдел „Културни и архитектурни паметници в Рим и провинция“ (MIBACT).

Вече за втора поредна година, талантливият български пианист участва в тази изява с огромен успех. Особено на фестивала е че, концертите се провеждат в прекрасната „Sala del trono“, в самата вила д'Есте и се изпълняват на реставриран роял „Ерард“ от 1879 година, подобен на този, на който е свирил и композирал Лист, по време на престоя му във вилата, като гост на Дюка д'Есте.

Иван Дончев откри концерта с произведение на Джовани Сгамбати (1841–1914), италиански композитор и ученик на Лист, по случай 100 годишнината от неговата смърт. Прелюдий, транскрипция за пиано на „Танц на духовете“ от операта „Орфей и Евредика“ на Глук. Последва транскрипция на Лист за пиано на Увертюра от операта „Вилхелм Тел“ на Росини, с което приключи първа част на концерта.

Във втората част чуваме „Anni di pellegrinaggio - secondo volume Italia“, на Лист. Тези две творби

младият Лист изпълнява по време на първото си идване в Рим, през 1839 година.

При представянето на Иван Дончев от организаторите, младият български пианист беше сравнен с Лист, великият унгарски пианист и виртуоз, дошъл също от Източна Европа.

Имам привилегията да познавам Иван от 2003 година, с когото ни свързва дълго лично приятелство. Свидетел съм на музикално-професионалното му развитие и като българка

се гордея с неговите творчески успехи. За него, легендарният италиански пианист и клавирен педагог Алдо Чиколини казва: „Иван Дончев е артист с изключителни пианистични и музикални качества“. Роден през 1981 г. в Бургас, той е възпитаник на Музикалното училище в родния си град, започва да учи пиано на 5 годишна възраст. На 9 години печели 2-ра награда на Международния музикален конкурс „Citta di Stresa“, а на 12 години дебютира с Бургаската Филхармония. През 1997 год., само 16 годишен, е награден със званието „Талант на годината“, заради своите творчески успехи. Носител е на 12 Първи награди от 19 Конкурса - „Карл Фитиш“ - Румъния, „Светослав Обретенов“ и „Аарон Копланд“, България, „Premio Citta di Monopoli“, Premio „Seiler“, „Giuseppe Terracciano“, „Sergio Fiorentino“, „Società Umanitaria“ – Италияи т.н. Изнася е концерти в най-престижните зали в Европейските столици, САЩ, Япония и Южна Корея, както като солист-пианист, така и с оркестър.

През 2008 г. дебютира на „Festival de Fenetrage“ във Франция заедно с Маестро Алдо Чиколини, който лично му връчва наградата „Soriento Classica 2008“ и при когото продължава своето клавирно обучение.

Издава 2 CD: Трети Концерт за Пиано и оркестър на Чайковски и Quadro Cimonico на Вито Палумбо, което е изпълнено за първи път и посветено на него. През 2011 година издава вторият си CD, посветен на Лист.

Повече от 12 години, Иван Дончев, живее и работи в италианската столица като концертмайстор и преподавател по пиано.

Йорданка Минева

Димитър Добрович (1816-1905)

Гарибалдиецът с четка в ръка

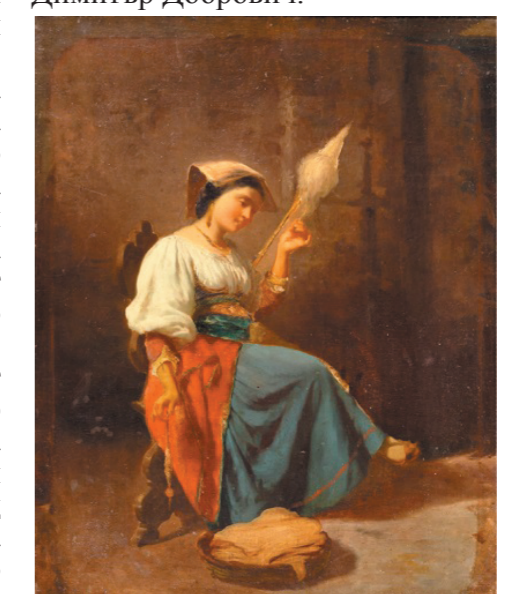
Център „Българо-европейски културни диалози“ (БЕКД) към Нов български университет в София, България. Център БЕКД е изследователски център, но и място, в което се споделят идеи и осъществява работа по проекти, свързани с българското изкуство и култура от средата на 19 век до днес. Екипът търси връзките и естествените взаимодействия на

българската култура с европейския опит.

От 2014 година доц. д-р Ружа Маринска и екип от специалисти, работят по проект, който свързва българската с гръцката и италианската култура от средата на 19 век. През 2016 година се навършват 200 години от рождението на българският художник Димитър Добрович (1816-1905) или както е известен на гръцките колеги, а вероятно и в Италия Димитриос Домбриадис. По повод на неговата годишнина ще бъде организирана научна конференция и изложба, съвместно с Пинакотеката в Атина и Института за средиземноморски изследвания в Крит, Гърция. Желанието на БЕКД е да привлече и целият известен материал от творчеството на художника, създадено в Гърция, Италия и България. Голяма част от произведенията на Димитър Добрович се пазят в Националната художествена галерия в София и в галерията на родния му град Сливен. Пинакотеката в Атина притежава 10 негови творби, но

какво е запазено още в частни колекции в Италия не знаем. Италианският период на Димитър Добрович представлява огромно предизвикателство от научна, художествена и културна гледна точка.

Обръщаме се към всички, които биха могли да ни помогнат с апел да възстановим заедно италианския период на българският художник Димитър Добрович.

Д-р Анжела Данева
beccd.centre@gmail.com
daneva.angela@gmail.com

На снимките:

1. Автопортрет на Д. Добрович
2. Предачка
3. Жена с даире

Дълбоки корени

Стефан Дуньов

първият български полковник в Новата ни история

Пълководец във великите европейски революции в Унгария и Италия

През 1688 г. потушено Чипровското въстание, хиляди българи главно католици от Чипровци и етрополско напускат Османската империя, под чиито терор е България и народа ни. Те отиват в Австрийската империя, Влашко, Русия и други земи. В Банат се заселва поселение, което работи за австрийският двор и е под негови протекции. Възможностите на българите, като смели войни и опитни градинари им дават понякога и специален статут. През 17 век обаче, никой не знае, че от коляното на тези изселени герои, български католици и будни хора ще се роди един находчив пълководец – това е Стефан Дуньов, известен като първият „полковник“ в съвременната българска история. Реално този мъж е живял в Унгария и първо се сражава за нея по време на революцията там, после лежи по затворите и отново се бие този път за Италия и именно тук е удостоен с отличия и достига чин полковник. По находчивост и пълководски талант няма равен на себе си, действията му са винаги в настъпление малко партизански, диверсионни или настъпелно-кавалерийски. За жалост този потомък на български католици е малко известен у нас.

Оказа се, че Дуньов е по известен в Италия от самия Петко Войвода най- близкия известен българин сподвижник на Гарибалди. Докато Петко воюва за малко тук и се връща да отстоява народа ни в борбата, Стефан Дуньов става известен тук в Италия и то

оцелее въпреки негодите. По същото време от Виена поемат курс към либерализиране на отношенията с унгарците и той е пуснат на свобода, но интерниран в Пеща през 1857 година. Нападаната от няколко страни унгарската революция е удавена в кръв, много мъже гният по затворите, но след курса към дуализъм получават право да излязат на свобода. Стефан Дуньов обаче търси ново бойно поле, и заминава за Италия. Там идват и десетки, стотици унгарци и банатски българи, защото те имат желание да воюват за италианските си приятели гарибалдинци. Така Дуньов вече добил престиж сред въстаническите среди, като действат военен и смел мъж предпочитат отново досега с австрийската военна машина пред спокойния живот. Много бойци още помнят как някога той промеше императорската гвардия, а разузнаването макар да научило за него не успяло в нито една клопка. Еманацията на героя обаче те първа предстои тук на италианска земя. Запитайте се защо Гарибалди до последно искаше да види свободен и българският народ, в очите на този човек греє пламъка на справедливостта и честта. Такъв е Стефан Дуньов, те са от една порода и затова са близки.

През 1859 г. 44 годишният Стефан Дуньов идва в Италия и участва във втората Война за независимост. Там са търсили хора с голям боен опит, защото самите предводители на гарибалдинците рядко са имали такава закалка. По това време Стефан Дуньов получава право да командува полк от банатски българи и унгарци емигранти в Италия. В битката при Волтурно австрийците изненадва 5000 гарибалдинци и развиват офанзива на юг, като пробиват отбраната. Тогава изневилица идва авангарда на Стефан Дуньов и нанася подавящ удар на австрийската имперска армия. В битката при Волтурно Стефан Дуньов губи левия си крак. След войната получава най-високи почести лично от Гарибалди, като той му благодарят с писмо за героизма му. След войната Дуньов получава пенсия за военонинвалид и се

занимава с публицистика и обществена дейност. Удостоен е с различни почести на Италия и най-престижната от тях е Рицарски кръст на Св.Мавриций, както и орден от Савоя. На една известна снимка Стефан Дуньов се снима с гарибалдийска червена куртка, шапка военен гарибалдийски тип и беляскав клин с кант, до него е видният гарибалдиец Акиле Майоки, останал с една ръка, при военна контузия. И двамата са членове на организацията на италианските военонинвалиди. На прощаване с полка си Дуньов му благодарят за себеприщанието и героизма в писмото му наречено „Адио“⁴⁴. Със сълзи на очи той напуска частта си. Италианската войска му дава званието полковник, затова сме склонни да казваме днес, че това е първият българин полковник в новата история та макар и на чужда служба. След години през 1873 г. Джузепе Гарибалди лично благодарят на българина за книгата му и казва, че ще я съхрани като ценна реликва и спомен за миналите събития.

Стефан Дуньов умира на 29 август 1889 г. в Пистоя на 73 годишна възраст. Веднага е удостоен с почести от италианската държава и правителство, а унгарски вестник пише, че губи най-ценния си революционер. През 2000 г. двама унгарски автори Зрини Катомай Киадо и Кет Кьотетбеч написаха доста важна неща за Стефан Дуньов в своя книга за маджарите участвали в италианското Ресорджименто. Нека си припомним този българин, защото за пореден път чуждите признания и авторства за един наш герой са повече от родните. Това е един от българите преплели съдбата си и с Италия.

Теодор Тодоров

Горе: Стефан Дуньов и Акиле Майоки
В ляво: Паметната плоча в Пустоя на via Verdi

след като спира една масирана австрийска офанзива. Идвайки тук той обаче вече е известен от унгарските събития от 1848-49 г., където е придобил незаменен военен опит в боевете с хърватските части. Стефан Дуньов е роден на 28 юли 1816 г. в град Винга, Румъния. От 19 век, този регион е населен с български бегълци от кланетата на Чипровското въстание през 1688 г. част от Хабсбургската Австрийска империя. Още като дете говори на български, влашки, но и малко на унгарски език. Оказва се обаче, че малкият Стефан е бил будно момче. Започва да учи и получава дори юридическо образование, като практикува в град Арад. Курсът към революция обаче кара младежа да се обвърже с революционерите среди на Унгария и да стане близък сподвижник на Лайош Кошут, Шандор Петьофи и съратника им Адам Шангъла. В следствие на непрекъснатите войни Стефан Дуньов е хвърлен в затвора Кьоникстрец, най-строгий и ужасяващ австрийски затвор. Осъден на смърт чрез обесване, съдбата пощадява „обикновените чинове“ и остава 10 годишна в каторга и строг тъмничен затвор. Един Бог знае на какви изгзания и лишения е подложен, но здравия български дух му помага да

Имало едно време

Бяло, зелено, червено

Цветовете на българските знамена с италиански отенък

През периода на Първото и Второто българско царство и първите години на Османското владичество знаем, че българите са използвали като военно знаме конска опашка. Но въпреки оскъдните данни, в „Отговорите на папа Николай I до българите“ от 866 г. римокатолическият папа съветва Борис I след покръстването да започнем да използваме знамена като византийските. Когато Папа Инокентий III изпраща при цар Калоян кардинал Льва да го коронясва „не върху чужда, а върху собствена земя“ римокатолическият папа

връчва короната, скиптъра и знамето на новия български крал (Rex Bulgariae et Blachorum). Калоян сключва уния и признава върховенството на католическата църква, а папската благословия и коронация заздравяват неговия авторитет сред останалите европейски владетели. Така през октомври 1204 г. в Търново се развива червеното знаме с изображения кръст и ключ. Кръстът е символа на християнството, а обърнатият към небесата ключ се отнася до ключа, който Исус Христос предава на своя последовател Св.Петър.

Отново в италианските хроники откриваме знамето на Търновград, в портуланските карти на Анжелино Делро от 1325 г.

Има доста дискусии относно първия трибагренник в зелено, бяло и червено, подредени хоризонтално. Смята се, че е бил използван през 1861-1862 г. от двете Български легиона на Филип Тотю, но в променен ред.

Георги Раковски, както и останалите български революционери са силно повлияни от събитията свързани с хилядата борби на Джузепе Гарибалди. Запоходителна Гарибалди обединението на Италия, както и за опита на Джузепе Мадзини и неговата организация „Млада Италия“ се пише подробно и в нашата възрожденска преса. Много българи са привлечени от движението на двамата прочути революционери и заминават за Италия, за да се включат в армията на Гарибалди.

Според някои данни Георги С. Раковски заимства цветовете за българското знаме от италианския трибагренник, като само разменя местата им (италианският флаг е зелено, бяло, червено, а българският – бяло, зелено, червено). Известният портрет на Раковски с развят флаг, рисуван от приятеля на Мадзини италианския художник Андреа Сако разпалва духовете, както и защитниците на една или друга хипотеза, касаеща нашето знаме.

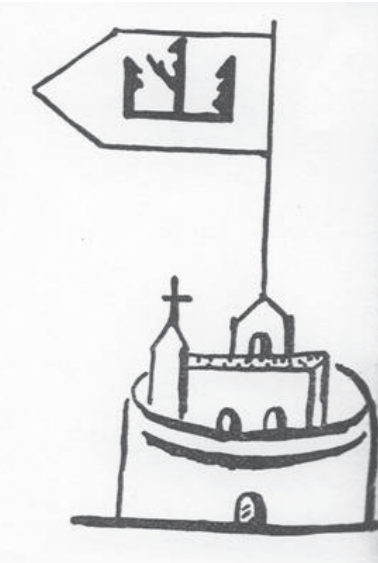
Картина, която днес е притежание

на Националния военно-исторически музей в София, провокира не малко въпроси.

Съществува мнение, че ако се базиране на картината на Сако трябва да бъде обърнато внимание и на горната ивица на знамето, което държи Раковски. Всъщност този цвят е по-скоро синьо-зелен, но не е и тревнозелен, както е на днешното българско знаме.

Каквато и да е истината, от която и педна точка да гледаме българското знаме, виждаме че не само днес цветовете на трибагренниците на България и Италия са с едни и същи, но през различните епохи не веднъж двете страни са имали допирни точки по този повод.

ВН/П43

Търновското знаме, в портуланските карти на Анжелино Делро от 1325 г.

Кукерите Мамутонес

Дървените маски и чинарите от Тракия до Сардиния

Кукерите. Какво знаем за тях и само в нашите земи ли могат да бъдат срещнати те? Оказва се, че освен в България страшните маски са разпространени в много европейски страни като Румъния, Молдова, Сърбия, Гърция, Македония, Словения, Хърватия, Полша, Унгария, Хърватия и Словакия. Със сигурност много от вас са забелязали невероятната прилика с т. нар. мамутонес (mamutones) в Сардиния. Тамошните кукери-мамутонес носят черни маски от дърво, чанове на пояса и кожуси. Подобни са и празниците в Кантабрия, Испания, чието име е Виханера, а испанските кукери се казват зарамакос. Празнува се през първата неделя от новата година. Произходът на кукерите определено е тракийски и е свързан с дионисевите празници и края на зимата, когато се подготвя земята за топлото и плодородно лято.

На първи януари по традиция се организира кукерски събор, когато млади и стари се обличат в народни носии, маскират се и започват да гонят злите духове. Кукерските игри и обичаи се изпълняват само от мъже, главно ергени. Всяка кукерска дружина си има водач, който единствен е женен мъж. В по-голяма част от България кукерите са облечени с кози, овчи или сърнешки кожи с козината отвън, имат кожените маски на главите или пък са с начернени лица.

Повечето от маските са дървени, украсени с цветни конци, разноцветни парченца платове и други елементи. Маските трябва да са страшни, за да сплашат злото.

Кожените облекла напомнят мита за Дионис, син на Зевс и Персефона – владетелката на подземното царство, или на Семела. Ревнивата Хера се опитала да убие детето, този път като изпратила титаните да го разкъсат, като го примамят с играчки. Титаните се страхували, че

Дионис ще наследи трона на Зевс и го преследвали. При това Дионис претърпял различни метаморфози – превърнал се в лъв, бик, козел, пантера и др. Титаните го разкъсали и изляли части от тялото му. Зевс изпелел с мълнията си титаните и от техния прах се родили хората. Затова се е смятало, че във всеки човек е заложена частичка от Дионисевата божественост.

Имайки предвид тази история можем да видим в кукерските маски елементи, напомнящи на овен, козел и бик, което несъмнено доказва тезата, че тези празненства са свързани с древните дионисиади.

Особено въздействащи са звуците от окачените по тях медни и лятите бронзови чамове. Някои маски имат две лица, като това на божеството Янус, дух пазител на всяка врата и на всяко начинание и начало. Той е този, който отваря и затваря всички врати, пазител и защитник на земеделците, както и на тези, които заминават и на тези, които се завръщат. Двучинните маски са с един чип и един остър нос, с добро или лошо лице. Тези маски символизират доброто и злото, които съществуват паралелно и неразделно. Преобладаващият цвят естествено е червеният – символ на плодородността на обновяващата се природа, на слънцето и огъня. Черната маска олицетворява земята и богинята майка, а белият е символ на водата и светлината. Вярванията в Дионис и Орфей, а и разпръснатите кукерски маски и празненства из Европа, могат само да ни доведат до мисълта за огромния миграционен процес през вековете на онези, които вероятно са тръгнали именно от нашите земи, разпилили се, заселили се и разпространили митовите на нашите прадеди.

ВН/П43

Духовни двери

Безсмъртното цвете на Орфей

„Орфеевото цвете (*Haberlea rhodopensis*) е най-красивото и лековито цвете по нашите земи. Ботаници от различни страни изкубвали цветето с корените и го държали в хербарии 2 години и половина. След това пак го засаждали в естествената му среда и то се прихващало и възстановявало своя живот. Орфеевото цвете е единственото цвете в света, което изпада в анабиоза (мнима смърт) и крие тайната на безсмъртието. То е свръхчувствително към светлината, то е като стих и музика, родено от кръвта на Орфей.“

Из книгата „Орфей и Европа“, Никола Гигов

В България има много растителни видове, които са уникални по своята природа и не се срещат никъде другаде по света. Едно от тези чудотворни растения е Хаберлея Родопензис (родопския Силивряк), известен още с наименованието Орфеево цвете и безсмъртниче.

Историята

Смята се, че неговата възраст е около 2 млн. год. и че то е преживяло последния ледников период. Цветето вирее само в Родопите и е известно със своите лечебни свойства, подмладяващ ефект и способност да издържа на продължителна суша. Изчислено е, че Силивряк издържа до 30 месеца без капка вода и буквално възкръсва при благоприятни условия като топлина, светлина и достатъчно влага. Поради това българските учени изпращат на чуждестранните си колеги хербарии вместо семена, когато поискат да развдят цветето.

Според преданията Силиврякът се използва за лечебни цели повече от 3000 години. Древните траки са знаели за него и са го добавяли като съставка на божествената напитка Амброзия, за която се смятало,

че дарява хората със здраве и дълголетие. Римляните също са знаели за неговите изумителни свойства. На монети на император Антоний Пий е изобразена богиня Родопа – красива жена, приседнала върху скали. Около нея е изписано името ѝ. Интересното в тази монета е, че богинята държи в ръцете си Орфеевото цвете – Хаберлея Родопензис, което е още едно потвърждение, че Филипопол е бил един от центровете на култа към Орфей.

Родопския Силивряк се среща много рядко главно на труднодостъпни варовикови скали по поречието на река Арда и в района около Ягодинската пещера. Поради това цветето е включено в червената книга на България, като защитен растителен вид.

Науката

Учени търсят тайната на дълголетие в древното растение Хаберлея Родопензис. В момента вървят два проекта в Института по физиология на растенията и генетика към БАН, които се провеждат съвместно с Франция. Учените смятат, че ако успеят да направят лекарство от това растение, то ще удължава живота на хората.

Освен, че действа подмладяващо и тонизиращо, цветето пречиства кръвоносните съдове, черния дроб, бъбреците и стомаха. Все още не е добре изучен химичния състав на Орфеевото цвете, но се знае, че листата му съдържат полифеноли, които имат силно антиоксидантно действие. Може да се прави чай от него, който обаче е много силен и трябва да се пие само един път на пет години. В много малки количества листата от Силивряк се използват като съставка в хранителни добавки и козметични продукти.

Легендата

Има много легенди, които го обезсмъртяват. Най-популярната от тях разказва, че нежното цвете се е родило от пролятата кръв на Орфей, който бил силно влюбен в нимфата Евридика. На любовта им завидели дори боговете. Скоро след сватбата, Евридика била ухапана от смъртоносна змия. Влюбеният Орфей не могъл да приеме съдбата си, разделила го с неговата възлюбена, и решил да слезе в царството на мъртвите (което днес е познато като пещерата Дяволското гърло в Родопите). Той се надявал, че ще склони Хадес и неговата жена Персефона да му върнат Евридика. Опитът на певеца да измъкне Евридика от подземното царство се оказал неуспешен и тя останала завинаги долу в тъмнината. Потънал в дълбока печал поради загубената си любов, Орфей загърбил всички човешки радости. Той заживял

единствено с песните си, мелейки се по-скоро до отиде при своята Евридика. Изминали четири години от смъртта на Евридика, но той ѝ останал верен. Веднъж в ранна пролет, певецът седял на висок родопски хълм, а златната лира лежала в нозете му. Певецът я взел, докоснал леко струните и запял. Цялата природа слушала чудния му глас. Песента му чули и вакханките, които се опитали да привлекат вниманието му, но неуспешно. Тогава в яда си те започнали да замерят с камъни Орфей и накрая разкъсали тялото му. Хвърлили лирата му в близката река и тогава станало чудо, тя засвирила сама, сякаш оплаквала смъртта на своя господар. А от капчиците кръв на Орфей, падащи по планинските склонове, изникнало чудно цвете – силиврякът, наричан още безсмъртниче.

Вярата

И до днес на 15 август празникът на Голяма Богородица, украсяват чудотворната икона на Света Богородица от Бачковския манастир с венец, направен от Орфеевото цвете. Когато свещеникът поръси иконата със светена вода, цветето се съживява... И всички присъстващи занемаяват и се прекланят пред безсмъртието на едно божествено създание – едно българско цвете.

Димитринка Йорданова

Християнски календар

18 Февруари

Пепеляна сряда (Строг пост)

Твоят Отец, който вижда в тайно, щети въздаде

Пепеляна сряда или Сирни заговезни е важен християнски празник. В народния календар е известен и с имената Прошка, Поклади, Сирница, Масленица, чества се седем седмици преди Великден. На Сирни Заговезни по-младите обикалят по-стари роднини и близки — свекър, свекърва, тъст и тъща, кумове, по-възрастни братя и сестри и искат прошка и целуват ръка на домакините, като изричат традиционните думи на прошката: „Прости!“, „Простено!!!“ е задължителният отговор. Затова празникът е познат още и като „Прошка“. До началото на XX век католическата църква празнува Заговезни в сегашната първа постна неделя. В отговор на забележката на източните християни католиците изменят датата, защото шест седмици по шест постни дни правят 36 дни, а не 40. Затова Папата увеличава великия пост с още 4 дни, вследствие на което той вече започва от „Пепеляна сряда“. При католиците Заговезни се празнува винаги във вторник.

Денят след Заговезни се нарича Пепеляна сряда. Започват Великденските пости. Забранени са всякакви веселби, песни и танци. Не се правят никакви годежи и сватби. Жените е желателно да носят тъмни дрехи, без всякакви накити.

ВН/П43

6 Февруари Св. Фотий

Паралел 43

Главен Редактор: Венета Ненкова

Зам. Гл. Редактор: Теодор Тодоров
Сътрудници: Мариола Георгиева,
Миlena Рачева, Йорданка
Минева

Майл: scuolabulgara@gmail.com
Сайт: www.paralel43.jimdo.com
Тел. 0039 348 35 30 943

Настоящото издание е продукт на Културната Асоциация с идеална цел „Паралел 43“, създадена в Рим през 2014 год.

В основната дейност на асоциацията е заложено популяризирането на българския език, култура и история.

В основната дейност на асоциацията е заложено популяризирането на българския език, култура и история.

“Философия значи да разбере човек Божиите и човешките работи и да се научи на дело да бъде образ и подобие на своя Творец, и колкото е възможно да се приближи до Бога!“

14 Февруари- Успение на св. Кирил Славянобългарски

Както четем в житието на Константин Кирил Философ, папа Адриан II, очаквал с голямо нетърпение всеизвестният вече славянски апостол. Папата излязъл с духовенството и с цялото гражданство извън града да посрещне в тържествена процесия свещените останки на св. Климент, които двамата славянски братя носили като дар на църковния глава. При пеенето на църковни песни и горенето на безбройно множество свещи, светите мощи били внесени в града. Бог извършил, според житиеписеца, в този ден преславни чудеса.

Папата се отнесъл много благосклонно към светите братя. Не толкова поради съчувствие към великото просветително дело сред славяните, колкото по църковно-политически съображения, приемникът на Николай I и на неговата политика одобрил славянските богослужбени книги и ги положил в църквата „Св. Мария“. По тези книги тук се отслужила св. Литургия. Първата и най-върховна цел на мисионера била постигната. Триезичниците не можели вече да пречат да се проповядва и служи на славянски. И втората цел била осъществена. Папата наредил епископите Формоза и Гондрий да ръкоположат славянските ученици доведени от светите братя — едни за свещеници, а други за анагности. В три последователни дни се служило на славянски език в храмовете на св. Петър, на св. Петронила и на св. Андрея. След това извършена била славянска св. Литургия и над гроба на великия апостол на езичниците — св. Павел, в която взели участие епископ Арсений, един от седемте главни епископи, т.е. кардинали, и знаменитият Анастасий Библиотекар.

Знатните римляни взели да го посещава и да беседват с него. Той ги учудвал със знанията и добродетелите си. Според Методиевото житие, не всички обаче били разположени добре към солунците. И тук се намерили клирици, които, споделяйки триезичната заблуда, отхвърляли славянското богослужение. Папата осъдил триезичниците и защитил св. братя, които останали в Рим около една година. Св. Константин, който след Хазарската мисия почувствувал голяма умора и взел често да боледува, накрая паднал на легло в Рим. В тези негови страдания, когато той бил далече от родината и от мястото на своята мисионерска дейност, Бог

му пратил небесна утеха. Той имал някакво дивно видение, вследствие на което сърцето му се изпълнило с необикновена радост, така че сред болките си той започнал да пее псаломския стих: „Зарадвах се, когато ми казаха: да идем в дома Господен“ (Пс. 121:1). Предупреден чрез небесното посещение за близкия си край, който ще го въведе във вечния дом Господен, той се облякъл в хубави дрехи и целия ден прекарал в духовно веселие, като казвал: „От сега вече не съм служител ни на царя, ни на друго някое на земята, но само на Бога Вседържителя“. С тези думи той подчертал, че до сега все се чувствувал като царски слугиник, т.е. като пратеник на византийския император и свързан с неговата църковно-държава политика. След като заявил, че отсега нататък ще бъде служител само на Бога, той изрекъл следния бележит афоризъм, достоен за философския ум: „Не бях, бидох и съм во веки. Амин“. С това изповядал, че не бил праведен, но станал, живял известно време на земята (бидох), оттук нататък ще бъде безсмъртен во веки.

На другия ден философът приел пълно монашеско пострижение (велика схима), при което му било дадено името Кирил. Безмълвен и молитвено вглъбен, той, пропътувал много земи мисионер, сеготвел в продължение на 50 дена за последното си пътешествие — този път не мисионерско, а небесно.

Предсмъртната му молитва била произнесена със съзри на очи и с издигнати към Бога ръце. Накрай благодарил на Бога, за дадената му възможност да проповядва Евангелието и предал цялото си дело в Божиите ръце. После се обърнал към св. Методия със следните трогателни думи: „Ние с тебе бяхме като два вола, които теглят една бразда; аз падам на браздата и свършвам своя ден. Знаем, ти обичаш много своята планина (Олимп). Но заради планината недей оставя своето учителствуйване! Чрез него повече можеш са се спасиш!“

Умира на 14 февруари 869 г., на 42 годишна възраст. Погребан бил с големи почести, с каквито се погребват само папите, но не в папската гробница, както искал папа Адриан, а в базиликата на св. Климента Римски, по настояване на Методий.

На гроба на Кирил започнали да се случват много чудеса и римляните още повече взели да почитат починалия праведник.

Портрети

Учителят на Кирил Философ

Патриарх Фотий Константинополски

Свети Фотий се ражда в Константинопол около 820 година в семейството на богат арменец на име Сергий. Братът на неговата майка Ирина е бил женен за сестрата на византийската императрица Теодора. Семейството на Фотий страдало за своето открито иконопочитание по времето, когато византийските императори били иконоборци.

Фотий получава отлично за времето си образование. Неговото ученолюбие и обич към науката не само му предоставят възможността да заема високи държавни служби, но му осигуряват и преподавателска катедра в Магнурска школа, която можем да наречем първия университет в Европа. Високо образование и интелектуалец Фотий преди да стане патриарх се занимава с книжовна и преподавателска дейност. Съставя енциклопедическото съчинение "Библиотека", в което описва четените от него антични и апокрифни книги, много от които сега не съществуват. Той е учител на св. Кирил, а се предполага, че между неговите близки ученици да е бил и българският цар Симеон Велики.

858 година е преломна в живота на Фотий, тъй като той е избран за Константинополски Патриарх. В началото на своето управление той изпраща с покръстителска

мисия братята Константин-Кирил и Методий в Моравия. Фотий е основна фигура и в приемането на християнството на княз Борис I от византийския император Михаил III. През 866 г. Фотий отправя специално послание до Борис I, чийто текст е запазен и е публикуван многократно.

По времето на неговия патриархат често влиза в разногласия с византийските императори, поради което многократно е бил свалян и отново възстановяван на високостоящия престол. Противоречията се базират най-вече заради добавката "и от Сина", направена в Никео-цариградския символ на вярата, макар по това време тя все още да не е официално приета в Рим. Фотий предприема и остра политическа полемика на богословска тематика срещу стремежа на Римския престол да наложи тотално първенство на папата. Анатемосва папа Николай I, който му отговаря по същия начин, от където започва и разрывът между Западната и Източната църква, довел през 1054 г. и до Великата схизма.

След завръщането си в Константинопол заточение около 874 г. става възпитател на бъдещия византийски император Лъв VI Философ. Умира в заточение на 6 февруари 891 година.

ВН/П43

Кирило-Методиевската идея в православно християнство

Календарна бележка за Св. Кирил, Асеманиево Евангелие, края на X - началото на XI в. Зографско четириевангелие от X-XI в. Енински апостол, ръкопис от втората половина на XI в.

По повод 14 февруари, когато се отбелязва празникът Успение на Св. Кирил, бихме искали да припомним някои важни страници от българската история. В интервю на радио „България“ д-р Светлина Николова, директор на Кирило-Методиевския научен център при БАН, разказва за първия превод, направен от двамата солунски братя. Той се отнася до свещените библейски книги: „В началото, още докато са били във Византия, те са превели на старобългарски език т. нар. кратко евангелие, предназначено за богослужебна употреба. Дотогава в църквата в нашия регион се е използвал гръцкият език, а във Велика Моравия, където те са го занесли след това, се е използвал латинският. И това е много важен техен принос в европейската цивилизация – по този начин те защитават правото на всеки народ да развива на своя език култура, както за църковна, така и за гражданска употреба. Така за пръв път се разбива триезичният модел, който е съществувал дотогава. До този момент в Европа за свещени езици са били смятани само три езика: еврейският, гръцкият и латинският. Макар че този модел не е бил приет официално, на практика непрекъснато е бил налаган. И благодарение именно на Кирил и Методий в славянската писмена култура се появява един нов език – не само богослужебен, но и книжовен, който е основан при това на един говорим език – езика на българските славяни в Солунско.”

За пръв път новата писменост е използвана във Велика Моравия. Дватамата братя са поканени там от княз Ростислав. Неговата цел е била по този начин да отстоява независимостта на своята държава. Двадесетина години новата азбука е разпространявана там, но след смъртта на Методий богослужението на славянски език е забранено и немското духовенство налага латинския. Така учениците на Светите братя: Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий се завръщат в България. А българската държава създава условия за разцвет на славянската писменост и култура, която през следващите векове прехвърля границите ѝ.

До наши дни са запазени и други ценни книги и паметници на културата, като знаменитото Зографско евангелие от края на X век. Някои учени го смятат и до днес за най-стария запазен писмен паметник на глаголицата, който съхранява Кирило-Методиевски превод. Може да се види и копие от един много интересен ръкопис от втората половина на XIV век, който днес се съхранява в Руската държавна библиотека в Санкт Петербург. Той пази частично превода на Методий на Стария завет, но също така и някои редакции, правени по-късно от неговите ученици в България.

По материали на Радио България

Моление пред иконата на Христос Вседържител. Томичов псалтир, 1360 г. Начало на Евангелието от Йоан, ръкопис на кирилица от XV в., намерен в с. Башковце, Словакия. Гравюра от книгата "Плач Йеремиев", Прага, 1517 г.

В странство

В този свят жесток и студен
Опърпан и мраморно сив
Ще се намерили място и за мен,
Или се има нещо против?
Живот под наем в странство
Изпълнен с неизвестност и страх,
Разчиташ на случайно познанство
С душевно натрупан прах.
Загърбил род и родина
Не намерил в страната прехрана.
Самичък далече замина
Домът ти самотен остана.
Понякога те спомен обхваща
И искаш да си върнеш песента.
Носталгия върла те подхваща
Но ти отдавна си потъпкал гордостта
И нямаш в дните си утеха
Под чужда стреха не намерил си покой.
Но да чуят думите ти всички спряха
Защото ти си личност, ти си Той!

Петя Лалева, 2011

